

Alexandru Lăzescu: „Problema Americii este că e percepută ca fiind în declin”

[Alexandru Lăzescu: „America's problem is that it is perceived as declining”]

Interviu realizat de Georgeta CONDUR

Georgeta Condur: *Obiectiv vorbind și indiferent de simpatiile sau aversiunile noastre, fiecare mandat al unui președinte american are atât puncte pozitive, cât și nerealizări. Dacă tragem o linie după mandatul lui Donald Trump și gândim în perspectiva consemnărilor pe care le va face istoria, care ar fi, în viziunea dumneavoastră, punctele tari și realizările administrației Trump și care ar fi punctele slabe, eșecurile?*

Alexandru Lăzescu: Mandatul lui Donald Trump e complicat de analizat pentru că foarte multă lume are în vedere în principal declarațiile lui sau postările pe Twitter și în mult mai mică măsură politicile. Din cauza caracterului, a grandomaniei sale, ca să spunem așa, precum și a celorlalte lucruri care țin de personalitatea lui Trump și care nu sunt neapărat agreabile, el a trimis cumva la periferie niște decizii importante pe care le-a luat în plan politic. Desigur, nu toate deciziile sale au fost bune. De exemplu, faptul că a părăsit, chiar în prima zi de mandat, TPP¹, care este un acord important în condițiile în care a intrat într-o competiție deschisă, mult mai explicită, cu China, nu a fost o decizie foarte bună.

G. C.: *Așadar, retragerea din TPP o punem la puncte negative.*

A. L.: Cu siguranță. Este, probabil, unul dintre reproșurile cele mai importante pe care i le-aș face lui Trump. A făcut-o din considerente interne, pentru că în timpul campaniei electorale acordul TPP a fost dat ca exemplu pentru ceea ce nu ar trebui să facă America în relațiile comerciale cu ceilalți. Sigur că acordul mai putea fi ajustat, dar a renunțat cu totul la el, în condițiile în care, după cum s-a văzut ulterior, intra într-o competiție cu China, care e o competiție în mare măsură geoeconomică. A fost o greșală. Noroc că, în special datorită premierului japonez Shinzo Abe, acordul a fost ținut în viață și Statele Unite se pot ralia din nou. Cred că și Trump, dacă ar fi avut un al doilea mandat, probabil ar fi reintrat în acord, poate cu anumite modificări.

---

¹Trans-Pacific Partnership, acord comercial convenit în 4 februarie 2016 între SUA, Canada, Japonia, Singapore, Vietnam, Malaezia, Australia, Noua Zeelandă, Brunei, Mexic, Chile și Peru. Tratatul nu fusese ratificat de Congresul american până în februarie 2017, iar după preluarea mandatului de către Donald Trump, SUA și-au retras semnătura.

G. C.: *Da, în 2018 a și declarat că ar semna pentru TPP dacă ar exista posibilitatea de a face o înțelegere substanțial mai bună, iar în același an chiar a cerut unor oficiali de vârf ai administrației să analizeze posibilitatea reintrării în TPP.*

A. L.: Exact. Deci retragerea din TPP cu siguranță a fost o greșeală. Dar, dacă ne uităm cu atenție la alte lucruri de care este acuzat, de exemplu chestiunea cu NATO, cu Europa, vedem acum că a fost mai mult un rezultat al declarațiilor lui, nu întotdeauna fericite, ba chiar de multe ori nefericite, însă politicile concrete pe care le-a dus administrația nu au afectat în niciun caz alianța. Din contra, el a presat pentru ridicarea contribuțiilor, de fapt pentru respectarea unor angajamente luate în cadrul NATO (2% pentru apărare), a întărit cumva alianța și a încercat să se ducă pe frontul estic. E adevărat că aceasta a făcut-o și pentru a contracara influența germană și franceză, încercând într-un fel să creeze în interiorul UE un front estic, știind că în estul Europei țările au prioritar nevoie de securitate, aspect care nu este privit ca fiind la fel de important nu numai în Franța și Germania, dar chiar și în țările din sud, în Portugalia, în Spania sau în Italia, care nu văd Rusia ca pe o mare amenințare.

În rest, ceea ce a spus Trump, cum ar fi că Germania nu este neapărat un aliat al Americii, nu e foarte departe de adevăr. La fel și cu Franța, unde Macron vine acum pe vechile declarații și poziții gaulliste. Spre exemplu, Macron a spus foarte clar la recenta conferință de la München că Europa se vrea un al treilea pol, că va avea politicile sale în raport cu Rusia și China ș.a.m.d., iar Merkel n-a făcut decât să meargă pe același tip de discurs, dar într-o formă mai temperată. Din acest punct de vedere, Trump a avut, fundamental, dreptate în ceea ce privește felul în care europenii văd lucrurile acestea. Pentru puterile europene, în special pentru Berlin, Paris și Bruxelles (ca să luăm pachetul complet, deși deciziile în cadrul UE se iau, practic, la Berlin și Paris), din acest punct de vedere Trump era comod, pentru că te puteai lua de declarațiile lui și îți justificai acțiunile.

G. C.: *Adică era un adversar comod, fiindcă aveai ce să-i reproșezi, și un partener incomod?*

A. L.: Da, era un partener incomod, dar se și putea juca foarte bine pe cartea Trump, spunând „Iată, problemele transatlantice i se datorează lui Trump, nu nouă”. În fapt, ceea ce a făcut în special Germania în plan economic a fost exact ce a făcut și Trump cu „America first”,

deci a fost un fel de „Germany first”, numai că declarațiile în afară erau impecabile în materie de PR. Dar apărea o diferență când era vorba de acțiuni. Eu tot aud chestiunea asta și am participat la diferite dezbateri în care se tot spunea de relațiile transatlantice, de interese comune, de faptul că, uite, acum lucrurile vor merge bine. Păi în ce fel vor merge bine? Va renunța Germania la Nord Stream 2? Va renunța Germania (și nu numai Germania, dar în principal ea) la marile acorduri comerciale cu China? Pentru că așa, din vorbe, sigur că e simplu să spui de relații și valori.

În ceea ce privește NATO, problemele sunt mult mai complicate și nu pot fi reduse la cum au fost ele prezentate. Într-un fel, Trump spunea un lucru pe care l-a spus și Macron: că în noua realitate geopolitică trebuie să regândim cumva ce face NATO. Problema e că NATO este, în acest moment, singura organizație de acest tip care există și care leagă cele două maluri ale Atlanticului. Am asistat la o videoconferință, la care un fost înalt oficial de la Pentagon, Elbridge Colby, spunea foarte deschis că, în condițiile în care Europa va alege să stea neutră între China și America, decuplarea transatlantică e de neevitat. Ceea ce vreau eu să adaug, și am spus în repetate rânduri în ceea ce am scris, este că, dacă se întâmplă acest lucru, chiar dacă formal NATO va continua să existe, atunci Europa va fi nevoită să aibă un aranjament de securitate cu Rusia și asta va avea consecințe mai ales în zona noastră. Adică ce vreau eu să spun este că declarațiile astea care vin din Europa, dacă ar fi să le privim istoric, ar fi ca și cum, în perioada Războiului Rece, Europa Occidentală ar fi zis: „dom’le, noi vrem să rămânem la mijloc, între Statele Unite și Uniunea Sovietică”. Cam așa e și cu declarațiile europene referitoare la China.

„Până și matematica e considerată rasistă”

G. C.: *Ca să ne întoarcem puțin de unde am plecat cu întrebarea, să știți că atunci când v-am întrebat de punctele tari și slabe ale fostei administrații Trump, m-am referit nu doar la politica externă, pe care ați analizat-o până acum, ci inclusiv la ceea ce a făcut pe plan intern.*

A. L.: Foarte multă lume vede politica externă fără să înțeleagă ce se întâmplă acum în interiorul Americii. Lucrurile au luat-o razna în special în anul 2020, dar avem un *clash* enorm, o ciocnire între „două Americi”, așa cum se spune uneori și mai folosesc și eu câteodată sintagma aceasta. De fapt, e un *clash* între o parte a populației și așa-numitele elite, ceea ce numim partea de establishment, care e și Republican, și Democrat, între campusurile universitare, între o bună parte din mass-media (sigur că există și excepții, dar vorbim cam de 80% din mass-media), care

s-a dus extrem de mult spre stânga și s-a văzut asta în timpul acelor proteste din America, pornite de la moartea lui George Floyd, dar care n-au făcut, de fapt, decât să expună aceste diferențe enorme care există în societate. Ele sunt de mai lungă durată, vin din urmă cu zeci de ani. Sunt curente neomarxiste care au câștigat teren în zona campusurilor americane și au fost încurajate în perioada Obama, în special în al doilea mandat.

G. C.: *Dacă aceste diferențe din societate și ciocnirea vin mult din urmă, am putea spune că era aproape inevitabil un conflict?*

A. L.: Da, Trump a venit foarte explicit împotriva acestor curente, ceea ce a dus la o ostilitate extrem de puternică dintr-o mare zonă a ceea ce numim establishment. Fenomenul a fost dezvoltat și într-un articol apărut în *Time*. Sigur că acolo a fost formulat într-un alt registru, acela că a fost o coaliție între sindicate, corporații și Big Tech împotriva lui Trump, ca să salveze alegerile. În realitate, nu confirmă decât ce a spus și Trump, ce au spus și alții, și anume că a existat această enormă ostilitate dintr-o parte importantă din zona de decizie - și aici mă refer inclusiv la zona de vârf din serviciile secrete, de la FBI, de la CIA – față de Trump, din varii motive. Big Tech erau foarte deranjate de dorința lui Trump de a pune în discuție o anumită prevedere legală, *Section 230*, care le oferă protecție împotriva unor chemări în instanță din partea unor utilizatori, un lucru foarte important pentru ei; unele corporații erau deranjate de politica față de China, deci Wall Street-ul a fost deranjat de această zonă; avem și o parte ideologică, creată în zona campusurilor universitare. Ceea ce vedem acum este o agravare a tuturor acestor tensiuni.

G. C.: *Cum a reacționat societatea la aceste tensiuni?*

A. L.: O parte din societatea americană – raportul între părți nu e chiar de jumătate-jumătate, ci cam de două treimi la o treime - este deranjată de acest tip de derapaje, care au devenit aproape incredibile. La un moment dat, până și matematica e considerată rasistă, Shakespeare și Beethoven ar trebui fugăriți pentru că sunt, și ei, exponenți ai supremației albe ș.a.m.d., deci lucrurile au luat-o razna cu totul. Dar grosul Americii nu este acolo. Însă grosul Americii nu prea are voce, pentru că presa (de la *New York Times* la *Washington Post*, care s-au dus extrem de mult către această zonă) sprijină foarte mult aceste curente. Există și pe partea

cealaltă o prezență, îndeobște pe la Fox. *Wall Street Journal* rămâne un ziar relativ echilibrat, au apărut și niște bloggeri destul de influenți: Ben Shapiro, Michael Knowles, Dave Rubin...

G. C.: *Vă referiți la blogger-ii din zona mai degrabă conservatoare.*

A. L.: Da, dar, de exemplu, Dave Rubin vine din zona liberală clasică, nu e un conservator tipic. Sunt mulți care, pe măsură ce retorica liberală americană s-a dus foarte mult în extremă, au început să se ducă în partea cealaltă. În ceea ce privește publicațiile mari, deja sunt texte care au fost interzise. De exemplu, Bret Stephens și-a văzut un text, în care lua apărarea unui coleg care fusese dat afară din redacție din rațiuni absolut ridicole, interzis în *New York Times*.

G. C.: *Pentru noi, trecuți printr-un regim comunist, lucruri de genul acesta trezesc sensibilități mult mai mari decât pentru occidentali, fiindcă imediat ne duc cu gândul la epurări pe criterii ideologice, la cenzură...*

A. L.: Paradoxal, acestea de acum sunt, într-un fel, mai greu de gestionat și poate chiar mai toxice. Sigur că ele nu au rezultatele dramatice din perioada comunistă, când, dacă ieșeau din linie și deranjai foarte mult prin declarații, ajungeai la Securitate sau în pușcărie, deci consecințele erau incomparabil mai grave. Numai că acum e mai dificil să lupți, fiindcă ele nu sunt oficiale, nu sunt epurări ale statului. Sigur că e cu totul alt tip de stat; în statul comunist totul era în zona de control a partidului comunist. Acum sunt epurări la nivelul spațiului public, care e dominat de un anumit tip de retorică, de concepții ș.a.m.d. Și există și multă frică. Eu mai discut cu prieteni din America; pur și simplu le este frică să mai spună anumite lucruri.

G. C.: *Mărturisesc că am întâlnit și eu astfel de cazuri și mi-am pus întrebarea dacă nu cumva, oricât de greu de crezut ar putea părea, intelectualii din România au ajuns să se simtă mai liberi de a se exprima decât cei din America. Ar fi o răsturnare de situație incredibilă și inexplicabilă.*

A. L.: Am văzut, de exemplu, un alt articol al lui Bret Stephens, care are un titlu memorabil, „Woke me when it’s over”, un joc de cuvinte de la „Wake me when it’s over”. E publicat în *New York Times*; cred că nu l-au mai scos fiindcă deja faptul că celălalt articol al lui

Stephens nu a mai apărut crease destule probleme, a apărut în *New York Post* ș.a.m.d. Eu mă uit și la partea de forumuri de la publicații, fiindcă e interesant să vezi starea de spirit. Cititorii de la *New York Times* sunt liberali prin definiție, dar am văzut destul de multe poziții aprobatoare față de ce ceea ce spune Stephens, ba chiar comentarii în care se vorbea de „o nouă Inchiziție” și alte lucruri de acest tip. Dacă lucrurile astea le-aș vedea pe Fox sau chiar în *Wall Street Journal*, deși *WSJ* e, cum spuneam, destul de echilibrat, nu m-aș mira. Însă, dacă le vezi în *New York Times*, înseamnă că există un soi de angoasă pe această direcție.

Ca să sintetizăm, Trump a intrat în această zonă și de aceea sprijinul pentru el a fost, totuși, atât de mare. Trump a pierdut alegerile, dar să nu uităm că a avut peste 74 de milioane de voturi, deci a obținut cel mai mare număr de voturi pe care le-a obținut un președinte care candida pentru a fi reales.

G. C.: *Chiar mai mult, a luat cele mai multe voturi, cu excepția contracandidatului său Joe Biden, pe care le-a luat orice candidat de până atunci. Așadar, e un fel de ciudățenie că Donald Trump a luat cu peste 11 milioane de voturi mai mult decât la alegerile pe care le-a câștigat el însuși cu patru ani înainte și că a avut, de exemplu, mai multe voturi decât a luat Barrack Obama în anul său cel mai bun, la prima sa alegere ca președinte. De altfel, în total a fost un număr neașteptat de mare de voturi în 2020, iar creșterea aceasta nu poate fi justificată doar prin creșterea populației. E o particularitate interesantă a acestor alegeri, pierdute de un președinte în funcție.*

A. L.: Trump a pierdut, e adevărat, dar practic a fost o întreagă falangă în jurul lui, care s-a agățat de Trump cu toate păcatele lui, fiindcă aici, cum am mai spus, au fost foarte mulți care au trecut de partea sa fără să-l simpatizeze ca persoană și având probleme cu caracterul lui sau cu modul lui de a reacționa, adesea deranjant. S-au agățat de el cumva din cauza acestor derapaje ale celeilalte tabere. Așa că ceea ce avem acum e o Americă extrem de ruptă. Rămâne acest conflict enorm între zona aceasta de establishment și o bună parte de populație, avem o presă decredibilizată și fiecare stă „în bula lui” de presă, ceea ce e foarte rău, pentru că nu mai există canale de comunicare reale.

„Voturile lui Biden nu sunt, de fapt, voturile sale; sunt, în mare parte, voturi anti-Trump”

G. C.: *Credeți că nu mai există punți între „cele două Americi”?*

A. L.: Da, și nu mai există nici personalități credibile care să aibă impact - nu numai la nivel politic, dar măcar la nivel de personalități publice, de intelectuali importanți -, care să aibă capacitatea de a comunica bine cu ambele tabere, ca să le spunem așa. Suntem într-o situație extrem de gravă. După părerea mea, ea s-a agravat cumva, în primul rând pentru că Biden este un președinte slab, este un președinte care a fost pus acolo pentru a scăpa de Trump. Voturile extrem de multe pentru el, cele mai multe pe care le-a obținut vreun președinte american în istorie, nu sunt, de fapt, voturile sale. În mare parte, cred că într-o proporție covârșitoare, sunt voturi anti-Trump. Biden nu avea o personalitate extraordinară, e un om care stă de patruzeci și ceva de ani în politică, destul de șters, deci nu crea niciun fel de curent favorabil, dovadă că nici în momentul de față nu este în această situație. Numai că el are de gestionat o situație complicată și de fapt nici nu-mi este foarte clar cât poate el să tranșeze lucrurile în interiorul administrației, pentru că - și am să mă întorc din nou la vorbele lui Elbridge Colby, care știe foarte bine Washingtonul - în interiorul acestei administrații avem trei tendințe majore. Prima e una pragmatică, adică sunt unii care gândesc lumea în termeni geopolitici, nu în funcție de dorințe, de cum am vrea noi să fie lumea. Apoi există o zonă pe care el a numit-o romantic-liberală, reprezentată de oameni care în continuare ar vrea să gestioneze politic pe modelul în care America era hegemon absolut, perioada de *pax americana*, cu valorile liberale pe care să le promoveze în toată lumea ș.a.m.d. Colby se disocia de aceștia spunând că sunt nerealiști. În fine, există și o tabără ideologic-radicală, care vrea anumite lucruri indiferent de costuri. Adică - exagerez puțin, dar nu foarte tare - chiar dacă s-ar prăbuși America, pentru unii dintre ei ar fi un lucru bun, pentru că ei luptă împotriva capitalismului și imperialismului și ar vedea o dezagregare a Americii ca fiind o lovitură dată celor două. Aceste voci sunt voci din Partidul Democrat, nu neapărat la nivelul administrației, dar Biden a încercat să mulțumească acest curent, care este reprezentat de ceea ce se cheamă „The Squad”.

G. C.: *Nume sub care au devenit cunoscute patru doamne democrate din Congres...*

A. L.: Da, cele patru amazoane, în frunte cu Alexandria Ocasio-Cortez, care presează pentru Green Deal, deci promovează tot felul de lucruri din astea radicale, au adus un transgender la Sănătate ș.a.m.d. Biden a încercat să mulțumească și această tabără.

G. C.: Deși Joe Biden însuși este un Democrat moderat.

A. L.: Da, dar lumea a crezut că acest lucru contează foarte mult. În fapt, contează destul de puțin, dacă n-ai o forță politică reală. Biden, repet, a fost pus acolo ca să fie altceva decât Trump. Or, cei care l-au sprijinit au agende destul de diferite. Unii au agende în mod explicit radicale de tipul acesta ultra-stângist, alții, cum e Wall Street-ul, se așteaptă ca noul președinte să tempereze conflictul cu China, alții doresc să se meargă pe ideea de Statele Unite – far călăuzitor, dar SUA nu mai au capacitatea să împingă această agendă globală liberală. Practic, sunt chestiuni în conflict, iar Biden nu este în poziția să tranșeze aceste tabere. Evident, taberele nu sunt doar la Biden, ele au existat în cadrul tuturor administrațiilor. Dar, când ai un președinte puternic, el poate să decidă, câteodată bine, câteodată rău, dar decide într-o formă sau alta spre ce se merge.

Nu știu dacă e cel mai potrivit punct al discuției noastre, dar aici aș face o paranteză referitoare la maniera creativă și extrem de bună în care a reușit Trump să gestioneze situația din Orientul Mijlociu, îndepărtându-se de ceea ce unii considerau aproape o axiomă, și anume că nu se poate face nimic dacă nu se rezolvă problema Palestinei. A înțeles că pentru statele din Golf și cam pentru majoritatea statelor de acolo marea problemă este Iranul, nu chestiunea palestiniană, și atunci, sigur, a găsit soluții. Va fi interesant de văzut ce se va întâmpla în continuare. Mulți cred că într-o serie întreagă de probleme din politica externă, într-o formă sau alta, Biden va păstra, dacă nu ca ton, cel puțin ca substanță, unele dintre lucrurile pe care le-a făcut Trump, chiar dacă instinctiv el ar vrea să șteargă tot ce a făcut predecesorul său. Nu-mi dau seama exact ce se va întâmpla în Orientul Mijlociu, deși, dacă noua administrație apasă destul de tare pe criticile pentru Arabia Saudită, ceea ce nu prea a făcut până acum, ar exista riscuri. Biden a făcut, cumva, ce a făcut și Trump. Declarațiile au fost mai dure, dar acțiunile în sine n-au fost atât de radicale, pentru că știe foarte bine că nu poți da peste cap toată situația de acolo. Până la urmă, azi sunt alți actori importanți în zonă, China și Rusia, și, dacă mergi pe linia asta, până la urmă ai toate șansele să devii nerelevant în regiune.

G. C.: Dacă e să observăm cu atenție, nu doar acțiunile au fost temperate, dar chiar și tonul s-a mai îndulcit. Adevărul e că Arabia Saudită e o țară foarte influentă în lumea arabă și reprezintă o contrapondere la Iran în Orientul Mijlociu, așa că astăzi noua administrație vorbește mai mult de o recalibrare a relațiilor dintre cele două țări și nu se referă la Arabia Saudită în termeni expliți de „paria”, așa cum făcuse Joe Biden când era doar candidat. O provocare oarecum similară o reprezintă și Egiptul. De fapt, e o dilemă cunoscută a

Occidentului referitor la lumea islamică: vechea problemă a echilibrului delicat între idealul susținerii democrației și abordarea pragmatică a menținerii stabilității și a alianțelor existente. Ce s-a întâmplat după Primăvara Arabă ar trebui să fie un semnal de alarmă pentru toți.

Aș vrea, însă, să încheiem cumva partea aceasta a evaluării mandatului Trump. La realizări eu aș pune, pe scurt: economia până în momentul pandemiei (cifre record la scăderea șomajului și reducerea sărăciei), Acordurile Abrahamice, operațiunea „Warp Speed” (cu peste 10 miliarde de dolari investiți în cercetare și dezvoltarea de vaccinuri și terapii) și revigorarea armatei și a NASA (care ar putea recăpăta o valoare simbolică, așa cum a avut în Războiul Rece).

A. L.: Cred că ați subliniat bine. Din păcate, sunt marile probleme de care se lovește America acum, și pe de o parte a fost povestea asta cu COVID-ul. Ați menționat „Warp Speed” și cred și eu că maniera foarte pragmatică și *business-like* în care a acționat, încurajând firmele, a fost extrem de importantă.

După aceea mai e problema imigrației. Nenorocirea e că toate acestea au fost abordate în cheie exclusiv politică și atunci e foarte greu să ajungi la o soluție rațională. Problema imigrației e de două-trei decenii. Trebuie să se ajungă la o formulă în care să se stabilească și niște reguli. Nu poți chiar așa, să dai drumul la o imigrație necontrolată. Asta pentru mine e aproape imposibil de gândit: cum poate să spună cineva că poți să dai drumul la imigrație oricând și oricât? Atunci nu mai faci nici control la aeroport, nicăieri. Din păcate, toate sunt tratate în cheie politică și asta blochează America în mod extrem de grav, în situația în care competiția geopolitică e neiertătoare.

„Clivajul va continua”

G. C.: *Aș vrea să abordăm puțin și subiectul delicat al procesului electoral american propriu-zis. Odată ce instanțele abilitate și toate instituțiile s-au pronunțat și alegerile au fost validate, semnificația legală e că alegerile au fost corecte și nici nu mai are rost să dezbatem acest aspect. Dar, dincolo de cine a câștigat, rămâne o problemă generală nerezolvată. Am observat că la noi cam toți jurnaliștii au mers mai degrabă într-un siaj ideologic, fără să se informeze asupra detaliilor și particularităților concrete ale sistemului de votare în diferitele state americane și fără să analizeze problema la nivel de principiu. Mi-ar fi plăcut să văd și abordări tehnice non-partizane asupra procesului electoral propriu-zis. Din punctul meu de*

vedere, sistemul de votare american reflectă nu doar faptul că a fost proiectat astfel încât să respecte un grad mare de autonomie a statelor într-o construcție federală, ceea ce e normal, ci și faptul că a fost croit pe un fel de principiu al bunelor intenții și al cinstei prezumate a alegătorului, care probabil poate funcționa într-un stat democratic în care conflictul e menținut în limite rezonabile, dar poate să ridice mari probleme sau cel puțin semne de întrebare în situația în care publicul e excesiv de polarizat și miza e percepută ca fiind foarte mare.

Mai clar, în multe state sistemul mi s-a părut construit mai mult pe încredere, ceea ce îl face foarte vulnerabil, existând posibilități variate de fraudare și destul de puține metode de prevenire și depistare a fraudelor. Iar când se depistează, totuși, fraude, am văzut de regulă pedepse mici, în multe cazuri doar amendă.

A. L.: *Articolul din Time pe care vi l-am menționat spune și cum s-a presat pentru a schimba legislația în diferite state-cheie, pentru că până la urmă în America alegerile se decid într-un număr relativ mic de state, așa numitele *swing states*, state balama, care votează când într-o parte, când în alta. Or, schimbarea legislației cu două-trei săptămâni înainte, ca să favorizeze voturile, nu e în regulă. Sistemul în sine are mari probleme, inclusiv un lucru care iar e discutabil: să trimiți voturi prin corespondență tuturor.*

G. C.: *Da, de exemplu, Nevada, unde diferența între candidați a fost în final de vreo 33.000 de voturi, a fost unul dintre statele în care s-a luat în anul electoral hotărârea să se trimită buletine de vot prin poștă tuturor.*

A. L.: *În anumite state, într-adevăr poți să soliciți vot prin corespondență, dar atunci îți iei răspunderea, te identifici, e altceva.*

G. C.: *Desigur, acela e „absentee voting” și nimeni n-a contestat procedura. Dar eu, ca persoană care a făcut în decursul timpului și activități de observare a alegerilor în țară și în străinătate, am fost efectiv șocată de unele prevederi din anumite state americane și mă întreb ce ar spune presa noastră dacă în România s-ar putea vota ca acolo, fără a prezenta un act de identitate cu fotografie sau dovada cetățeniei, ori dacă partidele și candidații nu ar avea membri efectiv în birourile electorale care numără voturile, ci doar observatori (care, ținând cont și de pandemie, în unele situații nici nu s-au putut apropia prea mult de voturi). De asemenea, nu există un registru electoral federal gestionat de o autoritate publică în care să fie introduse*

persoanele cu drept de vot din absolut toate statele americane, astfel încât să se poată verifica automat eventualele voturi multiple între state. Din ce m-am documentat, există doar o structură asociativă de tip non-guvernamental la care nu participă toate statele, care nu poate fi tratată ca un registru oficial și în care accesul și verificările sunt restrânse și discutabile. Și am mai identificat și alte puncte nevralgice din punct de vedere al eliminării posibilităților de fraudă, dar nu are rost să detaliez suplimentar acum.

Toate aceste lucruri nu reprezintă, bineînțeles, o afirmație că ar fi avut loc fraude în mod concret, dar cred că alegerile de anul acesta au dezvoltat niște probleme pre-existente și am constatat cu uimire că în SUA lipsesc niște măsuri elementare de siguranță a votului pe care România și celelalte țări europene le au. Dacă la noi s-ar vota cu proceduri laxe ca în unele state americane, cred că ar fi niște scandaluri uriașe după fiecare scrutin. Iar dacă în SUA nu se introduc niște măsuri suplimentare, cred că ne-am putea trezi că vor fi contestate și alegerile din alți ani sau că cel puțin o parte din public, mai ales cea pierzătoare, va rămâne deseori cu impresia că a fost furată sau cu niște semne de întrebare, chiar dacă n-ar fi avut loc nicio fraudă. Acest lucru ar fi rău nu doar pentru SUA, ci pentru lumea întreagă, având în vedere că vorbim de puterea nr. 1 din lume. În acest sens, nu credeți că alegerile din 2020 ar trebui să reprezinte un semnal și pentru SUA că e nevoie de o reformă a procedurilor de votare?

A. L.: E o discuție destul de complicată. Spre exemplu, dacă ne referim la probele posibilelor fraude, s-a vorbit și la noi de treaba asta cu justiția. Dar hai să ne gândim puțin! Ce ar fi trebuit să facă justiția? Ești judecător și, la câteva săptămâni după alegeri, după ce toată lumea l-a felicitat pe Biden, s-a făcut „Office of the President-Elect” ș.a.m.d., veneai tu și spuneaai ca judecător că sunt probleme. Nu știu dacă ar fi putut întoarce rezultatele, dar au fost probleme. Însă era foarte greu pentru un judecător să intre în această zonă. Era aproape nucleară chestiunea. Sunt de acord cu ce ați spus și sistemul mi s-a părut destul de nefuncțional. Acum în California, când e un vot pentru procedura de *recall* a guvernatorului democrat Gavin Newsom, se verifică foarte strict semnăturile, dar când a fost vorba de alegeri nu s-au verificat la fel de strict.

Cred că, din păcate, lucrurile nu vor putea fi rezolvate, vor rămâne în aceeași zonă, pentru că democrații, din contră, vor să facă sistemul și mai fluid. Ei se bazează pe asta, cred că așa vor veni mai multe voturi pentru ei, dar nici măcar nu știu dacă e un calcul corect, fiindcă nu toți hispanicii, de exemplu, votează în același fel. S-a văzut și la alegerile acestea, când în unele comunități de hispanici voturile n-au fost chiar așa cum se credea. Nu mai spun că Trump a

obținut un vot record, prin comparație cu scorurile anterioare ale candidaților republicani, la votul de culoare.

Chestiunea nu-i atât de simplă pe cât cred unii, dar, ca să trag o concluzie, eu nu cred că sistemul va fi reglat. Din contra, s-a intrat într-o zonă periculoasă și există o bună parte din publicul american care crede acum că votul a fost furat. Nu știu dacă au sau n-au dreptate, dar în momentul în care nu mai ai legitimitatea votului, cam tot sistemul aproape că sare în aer, fiindcă în momentul ăsta oricine vine, rămâne cu această problemă. Și asta n-o spun eu. Mă uitam la o fostă candidată democrată în cursa prezidențială, Tulsi Gabbard, care e o persoană interesant de urmărit. Ea e un democrat moderat și spune că e foarte important să se lămurească acest lucru. Și eu cred că maniera asta extrem de arogantă în care au fost expediate toate criticile față de sistemul de vot nu e în regulă. Nu înseamnă că trebuia să iei de bune toate acuzele privind fraudele, dar trebuia să privești în mod serios criticile, să încerci să dai niște răspunsuri și să faci niște schimbări.

G. C.: *Știu că sună excesiv de idealist, dar cred cu tărie că securitatea votului ar trebui să fie o preocupare care să treacă dincolo de cine anume a câștigat sau a pierdut niște alegeri concrete și de interesul de moment, fiindcă azi s-ar putea să funcționeze oarecum în favoarea ta, mâine – împotriva ta.*

A. L.: Din păcate, foarte mulți, inclusiv din media, au trimis în derizoriu orice discuție despre chestiunea asta. Acest lucru n-a făcut decât să crească neîncrederea în sistem și cred că în acest moment suntem în America într-o situație extrem de grea. De altfel, e doar unul dintre aspectele importante cu care se confruntă America și, din păcate, lucrurile astea vor veni și peste noi, pentru că felul în care se mișcă lucrurile în peisajul geopolitic are reverberații peste tot. Din acest punct de vedere, cred că nu se va rezolva nimic, cred că lucrurile se vor agrava în continuare, iar clivajul va continua. Nu-mi dau seama în ce fel se pot rezolva. De altfel, lucrul ăsta s-a văzut și în perioada de proteste violente. Eu m-aș fi așteptat în mod normal să apară o rejectare bipartizană a violențelor. Protestele sunt una, dar să dai foc la clădiri sau să incendiezi sedii ale Poliției e altceva. Au și murit vreo treizeci și ceva de oameni.

G. C.: *Vă referiți doar la protestele BLM sau și la cele de la Capitoliu?*

A. L.: Nu, la cele de la Capitoliu lucrurile au fost mai tranșante. Acolo, după mine, s-a exagerat foarte mult cu eticheta de „insurecție”. Aia n-a fost o insurecție. A fost ceva evident reprobabil și care trebuie condamnat, dar, dacă așa ar arăta o insurecție, n-ar fi reușit niciuna în istorie, hai să fim serioși. Dar, dincolo de asta, acolo condamnarea a fost generală. Eu n-am auzit pe nimeni care să spună că a fost bine. Problemele au fost că, în timpul protestelor din vară, m-aș fi așteptat ca, dintre moderați, fie ei democrați sau republicani, unii să reacționeze și să aibă o poziție tranșantă. Numai că democraților li s-a părut că protestele sunt utile în lupta împotriva lui Trump, iar republicanii au spus „Las’ că-i bine, că o să enerveze lumea și o să fie de partea noastră”, adică fiecare a gândit strict politic și din păcate nu poți gestiona crizele majore dacă nu există un minim consens în chestiunile mari. Acum nu mai există consens nici pe politică externă, nici pe lucrurile mari din politică internă.

„Momentul critic pentru toți va fi decizia Chinei cu privire la Taiwan”

G. C.: *În virtutea celor spuse, aș vrea să știu cum prognozați evoluția administrației Biden pe marile dosare de politică internă și externă. Deja ați mai abordat subiectele în răspunsurile anterioare, dar aș vrea să le sistematizăm și să le rezumăm. Așadar, la ce realizări vă așteptați, ce credeți că va reuși să facă și unde credeți că va da greș noua administrație?*

A. L.: Nu sunt deloc optimist din motivele pe care le-am spus. Este o competiție internă între diferite tendințe și chiar zona moderată, mai înțeleaptă și mai pragmatică din administrație, nu cred, din păcate, că are suficientă forță să-și impună ideile și tipul de acțiuni. Pe plan intern, lucrurile nu fac decât să se deterioreze. Există acum o întregă ofensivă a unor politicieni din Partidul Democrat, cu scrisori către companiile de cablu și Internet, în care li se cere acestora să oprească distribuirea mass-media și în general a canalelor de comunicare care promovează puncte de vedere conservatoare. Adică lucrurile nu s-au calmat nici pe departe, așa cum au sperat unii, zicând că Biden e un moderat. Încă o dată spun: Biden nu are o forță reală, el este într-un fel pus între diverse presiuni din prea multe zone și nu va reuși să tranșeze lucrurile într-un fel sau altul. Din contră, lucrurile parcă se tot deteriorează în plan intern și asta are consecințe externe, pentru că o țară care este extrem de divizată și practic greu de guvernat nu are cum să gestioneze corect o situație critică în plan geopolitic.

Iar în plan geopolitic, strategia în domeniul relațiilor externe se bazează pe o iluzie, agregarea unui concert al democrațiilor pentru a contracara China. După cum am văzut însă,

Europa nu este interesată deloc de acest aspect. Există, probabil, mai mult sprijin, și aici aș putea întrevedea un anumit succes, în zona Asiei, pentru că acolo China este percepută ca un pericol mult mai mare. În Europa este percepută în principal oportunitatea, nu pericolul. Mă gândesc în principal la Australia și Japonia... În ceea ce privește Coreea de Sud aș fi mai sceptic, mai ales sub guvernul președintelui Moon Jae-in. India este, însă, o altă putere interesată de o colaborare. Totuși, problema Americii este că e văzută în tot mai mare măsură, în toată lumea, drept o superputere în declin, în timp ce China este percepută drept una în ascensiune. Mulți îl învinovătesc pentru asta pe Trump. Este în parte adevărat, un rezultat al unor intuiții corecte contrabalansate de un deficit de viziune strategică. Însă cred, și asta nu se spune deloc, că un impact negativ probabil mai important l-au avut pe plan internațional protestele violente din 2020, eticheta de rasism instituțional generalizat, cererile de desființare a poliției, trimiterea în derizoriu a Constituției Statelor Unite și a Declarației de Independență de către curente radicale, unele prezente chiar în interiorul Partidului Democrat. Este o percepție de țară în declin, aproape în degringoladă, și atunci știm foarte bine ce se întâmplă: lumea se reorientează. Probabil că din cauza asta și Europa se mișcă în direcția unei decuplări transatlantice, deși nici pe vechiul continent lucrurile nu stau foarte bine din acest punct de vedere. În ceea ce privește China și Rusia, deși relația aparent foarte strânsă dintre ele trebuie privită mai nuanțat, e clar că sunt în ofensivă nu doar geopolitică, ci și ideologică, pe fondul crizei din rîndul democrațiilor occidentale. Restul țărilor, din Africa și America de Sud, vor tinde să se orienteze în funcție de interese, de regulă către cei care sunt văzuți drept câștigătorii competiției geopolitice.

G. C.: *Se vor reorienta unele țări spre China?*

A. L.: China are, în general, un avantaj în materie de schimburi comerciale chiar în America de Sud. Cu excepția Mexicului, China are un volum de schimburi comerciale mai mari decât au SUA cu țările din America Latină. De partea cealaltă, în Asia, schimburile comerciale dintre Coreea de Sud și China sunt mai mari decât cele cu America și Japonia, luate împreună. La fel, deși Australia are cu Statele Unite relații extrem de strînse în domeniul securității, când vine vorba de schimburi comerciale, în timp ce 43% din exporturi au ca destinație China, doar 6%, respectiv 9%, sunt pe relația cu America și Japonia. Probabil că momentul critic pentru toți va fi decizia Chinei cu privire la Taiwan. Această percepție a degringoladei și a declinului Americii ar putea să-l determine pe Xi Jinping, care are ambiția de a obține absorbția Taiwanului, să decidă să o facă prin forță. Acesta ar putea fi un moment absolut critic pentru întreaga lume, pentru că

nu se pot ști consecințele. Dacă America intervine militar, atunci se poate ajunge la un conflict generalizat, iar dacă nu o face, pierde definitiv Asia și poziția de hegemon global. Ar fi punctul zero al unei lumi chinezești.

G. C.: *Ca să fim realiști, o fi America percepută în declin, însă e, incontestabil, puterea militară nr. 1 din lume.*

A. L.: Da, numai că este o putere militară globală. Acolo discutăm de un tip de ecuație militară pe zona Mării Chinei de Sud-Est. De fapt, problema nu e neapărat forța militară. Ține de felul în care Beijingul calculează riscurile. Este o analiză foarte interesantă pe această temă în *The Economist*. Sigur, America dispune de o forță militară considerabilă, dar își va asuma riscurile să unui război cu China pentru Taiwan? În principiu, unii comentatori spun că da, pentru că, dacă China reușește să ocupe Taiwanul fără ca America să poată s-o împiedice, practic s-a prăbușit toată influența americană în Asia și nimeni n-o mai ia în serios. Dar nu se știe niciodată. Având o administrație slabă, ruptă între diferite tendințe, e posibil să se întâmple asta. Depinde de ceea ce transmite America în exterior și de cum este percepută această situație la Beijing. Este un moment critic și mi-e greu să spun ce va fi, fiindcă sunt păreri și păreri. În 2017 m-am întâlnit în SUA cu o fostă analistă Stratfor care călătorea regulat în China și ce mi-a spus m-a pus de atunci serios pe gânduri. Era de părere că Xi Jinping este extrem de tentat să-și treacă în palmares ceea ce Beijingul consideră a fi un imperativ absolut, reintegrarea Taiwanului, și se întreba când va considera Beijingul că e un moment în care riscul unei reacții militare americane în fața unei invazii a Taiwanului va fi suficient de mic încât să merite să și-l asume.

G. C.: *Secretarul de Stat Antony Blinken a făcut recent niște declarații din care reieșea destul de clar că problema Chinei e principala pe care o vede administrația Biden. Blinken a spus că relația dintre SUA și China reprezintă „cel mai mare test geopolitic al lumii” și sugera că administrația Biden va gestiona legăturile cu China de pe poziții de putere, ori de câte ori nu este posibilă colaborarea. Se vede, cred eu, că administrația Biden conștientizează perfect pericolul de care vorbești.*

A. L.: Așa e, în acest domeniu ei merg pe abordarea din Strategia Națională de Apărare, elaborată în perioada administrației Trump. America vs. China a rămas în continuare confruntarea geopolitică a momentului. Am urmărit și eu declarațiile lui Blinken, dar problema

nu ține de declarații, ci de percepția pe care o are Beijingul față de ce va decide să facă America la un moment dat. Pe de altă parte, Beijingul s-ar putea să aibă răbdare și să aștepte ca dominația geoeconomică s-o ducă în situația în care America nu va mai putea reacționa, pentru că aici e un cumul de factori. Noi am fost obișnuiți din perioada Războiului Rece să gândim chestiunea securității în principal din perspectivă militară. Lucrurile acum s-au schimbat. De altfel, există chiar o abordare strategică din acest punct de vedere, în care se combină mai multe lucruri: partea geoeconomică, partea de război hibrid și dominația tehnologică pe care China pare foarte hotărâtă s-o obțină la un moment dat.

G. C.: *Poate și un pic de soft power?*

A. L.: Mi se pare că ideea de *soft power* e tot mai puțin relevantă. Ea avea relevanță și conta în perioada de *Pax Americana*, în care Occidentul avea luxul să pună accentul pe valori. În momentul când intri într-un alt peisaj geopolitic, care este, de fapt, cel clasic în istorie, de confruntare, cu zone de influență, am sentimentul că nu mai contează la fel de mult. În acest moment, Statele Unite și-au pierdut în mare parte capacitatea de *soft power*, China nici ea n-o are, mai ales acum cu pandemia, iar Europa și-a cam pierdut-o și ea, pentru că nu poți să îți predici despre drepturile omului și valori în condițiile în care semnezi mari acorduri comerciale și de investiții cu China, fără spui două vorbe despre Hong Kong sau despre amenințarea la adresa Taiwanului. Deci cred că *soft power*-ul va conta tot mai puțin, pentru că nu mai este credibil. Cred că va conta mai mult, din nou, așa cum am văzut în istorie, cine este mai temut și are mai multe pîrghii de presiune. În acest moment, Washingtonul are pîrghia extrem de tare a dolarului, dar nu cred că această situație se va prelungi foarte multă vreme, din cauza asaltului criptomonedelor, inclusiv a yuanului digital, anunțat de Beijing. La rîndul ei, China are arma schimburilor comerciale în care deține supremația - în Asia, Africa - și are o pondere în creștere accelerată în Europa, iar de pe această poziție poate exercita presiuni eficiente, cum s-a văzut, de pildă, în cazul Coreei de Sud sau Australiei.

Am putea asista la o schimbare de hegemon mondial

În momentul acesta, marile puterile au arme nucleare, deci există din start un fel de frână, care nu e absolută, dar e, totuși, o frână în a escalada peste o anumită limită într-o confruntare militară. În acest moment bătălia cred că se va da în zona geoeconomică. De pildă, după cum am

subliniat anterior, China controlează Africa, schimburile comerciale ale Chinei cu Africa fiind cam de două ori mai mari decât ale Americii, dar n-o controlează numai pe această direcție. China a exportat, de exemplu, în țările africane peste o sută de sisteme de supraveghere complexă. De asemenea, a instalat astfel de sisteme în Venezuela, în Ecuador și în alte țări. Or, cele mai multe guverne din aceste regiuni preferă să obțină de la China investiții și sisteme care să le asigure menținerea la putere prin supravegherea adversarilor politici decât să primească un sprijin financiar condiționat și presiuni dinspre Occident, World Bank sau FMI. Iar cine va domina economic lumea are toate șansele să domine din toate punctele de vedere. China este mult mai bine poziționată, mai ales dacă Europa se decuplează de America. Singura soluție cu care s-ar putea juca împotriva Chinei în acest moment ar fi un fel de alianță mult mai strânsă între Europa, America și partea cealaltă, așa numitul Quad² din zona Asiei. De asta am adus în discuție și problema Taiwanului, fiindcă felul în care va reuși America să protejeze Taiwanul și în general ce va face în Asia este un semnal pentru toți ceilalți.

Apropo de toată chestiunea aceasta, să nu uităm un detaliu interesant: China, după ce a apărut TPP-ul, a venit în Asia cu o altă inițiativă de schimburi comerciale, care se cheamă Regional Comprehensive Economic Partnership. Până la urmă a intrat și Japonia, și Australia, și alte țări, cu toată reticența lor față de China. Doar India a rămas deoparte. În momentul în care China devine principala putere economică a lumii, în jurul căreia gravitează majoritatea celorlalte țări, jocul e cumva câștigat și nu prea mai contează puterea militară. Contează și perspectiva din care privim puterea militară. Trebuie să luăm în calcul și creșterea accelerată a bugetului militar al Chinei. Și să nu uităm și că e foarte greu să ai o imagine exactă a bugetului militar al Chinei, pentru că acolo există și o componentă civilă, dar care, de fapt, e tot militară. Nu e ca într-o țară occidentală, în care știi exact cât se duce la Apărare, cât se duce în alte părți.

America domină categoric oceanele prin portavioanele sale, având mult mai multe portavioane decât tot restul lumii la un loc. Dar acest lucru, la nivel punctual, nu prea mai contează, pentru că există așa-numitele arme anti-acces, care pot opera, de pildă, în Marea Chinei de Sud-Est. Oricum, cu aceste modificări tehnologice la un moment dat pot să ajungi în situația liniei Maginot, adică să dispui aparent de ceva foarte tare în plan militar, dar care să poată fi anihilat de noi arme și abordări bazate pe noi tehnologii.

---

²Quadilateral Security Dialogue.

G. C.: Folosirea metaforei liniei Maginot în acest context e un avertisment interesant pentru cei care se bazează prea mult pe o singură strategie de securitate.

A. L.: Eu constat aceste modificări deloc cu bucurie, dar ele există. Iar America pierde și pe zona aceasta de radicalism, ajuns dominant în spațiul studiilor umaniste și care acum a început să intre foarte tare și în zona de STEM, adică cea a științelor, a tehnologiei, a ingineriei. Universitățile americane, cu acest tip de inițiative ideologice radicale, își vor pierde din atractivitate. Iar în momentul în care zona de degringoladă internă se combină cu modificări geopolitice majore, lucrurile se pot precipita. Din acest motiv mi-e teamă că la un moment dat China ar putea să considere că e un moment prielnic pentru atacarea Taiwanului. Nu pot să spun că știu ce se va întâmpla, dar sunt destul de rezervat și cred că e posibil ca la un moment dat, în acest context, Beijingul să decidă că riscurile sunt suficient de mici ca să merite făcute, iar dacă se va întâmpla asta – eu sper că nu se va întâmpla - nu știm încotro vom ajunge ca reacții și, chiar dacă reacțiile militare nu vor fi catastrofale, în acel moment am înregistra o schimbare de hegemon mondial.

G. C.: Ce ar însemna asta pentru restul lumii?

A. L.: Mulți nu-și imaginează cum arată o lume chinezească, pentru că ei au sentimentul că lucrurile vor merge ca și până acum. Or, nu va fi așa. Chinezii își vor impune corporațiile lor și vor fi probleme cu prosperitatea în Occident, inclusiv în Europa. Nu spun acum că asta se va întâmpla într-un an sau doi, ci pe termen mediu, nici măcar foarte lung, iar Occidentul va intra într-o situație complicată, fiindcă deja nu mai reușește să asigure prosperitatea din trecut, iar conflictele sociale, mai ales pe fondul acesta în care sunt războaie identitare, pot fi foarte distructive. Eu sunt extrem de îngrijorat de aceste tendințe și nu știu când și dacă se vor putea opri, fiindcă nu văd piedici serioase în calea lor.

„Dacă lucrurile se vor degrada în relația dintre Europa și America, Europa nu are altă cale decât să rediscute cu Rusia”

G. C.: Unii dintre analiștii români sunt foarte optimiști după alegerile din SUA și au salutat acea declarație a lui Joe Biden, „America is back”, interpretarea fiind cumva în sensul că lucrurile au mers rău, dar că acum totul va fi, dintr-odată, mult mai bine. Văd că

dumneavoastră sunteți, în schimb, îngrijorat și ați vorbit pe larg despre multiplele provocări serioase ce ar putea să apară la nivel mondial. N-aș vrea, însă, să încheiem fără a vorbi în mod special și despre situația Europei de Est și a României. Joe Biden este un politician veteran, cunoaște foarte bine regiunea, a fost și în România de trei ori. Dar unii comentatori apreciază că interesul pentru Europa de Est al administrației sale nu va fi așa de mare, deși în mod tradițional școala diplomatică din care putem spune că face parte Joe Biden vede Rusia ca pe un pericol. Ne amintim chiar că, mai ales în ultima perioadă a celui de-al doilea mandat al lui Obama, când Biden era vicepreședinte, SUA s-au agitat brusc, mai mult decât de obicei, în legătură cu ceea ce face Rusia. Ce credeți că va însemna administrația Biden pentru Europa de Est și pentru România? Vom asista la vreo schimbare?

A. L.: Cred că administrația Biden, dincolo de vorbe, s-a cam convins că relația cu Europa va fi complicată. Chiar era o discuție că, deși inițial nu erau foarte încântați de Brexit, americanii se vor gândi să se regrupeze, să strângă mai tare relația cu Marea Britanie. Însă cred că Biden va dori să fie diferit de Trump, în ciuda relației complicate cu Germania.

G. C.: *În ce sens?*

A. L.: Cum am mai spus, Trump a încercat să cultive relația cu țările din Est știind foarte bine că acestea au nevoie de garanții de securitate pe care nu le poate oferi în mod real nici Germania, nici Franța. El a dorit să folosească acest front estic pentru a contrabalansa influența Franței și Germaniei. În acest moment eu nu cred, însă, că Biden va merge neapărat în această direcție, pentru că nici nu îi este caracteristic. Abordările de tipul celor pe care le vezi la Blinken și la cei de acolo, din zona aceasta democrată, liberală, a establishment-ului, mă fac să cred că, în ciuda dificultăților în relația cu Germania, Biden va dori, totuși, să fie atent să nu irite prea tare Berlinul prin cultivarea Estului, ceea ce ne pune pe noi într-o situație destul de complicată din două puncte de vedere. În primul rând, această decuplare, chiar dacă nu declarată explicit, și această îndepărtare de America va scădea interesul americanilor pentru Europa. Revenind la Colby, mi s-a părut interesant că el a spus cam așa: „Vreau să fiu foarte tranșant. În condițiile în care Europa nu merge cu noi, noi nu putem să gestionăm două crize simultan, pe Europa și pe Asia. Or, pentru noi prioritară este Asia. Deci, dacă Europa nu merge cu noi, atunci va trebui, într-o formă sau în alta, să ne concentrăm și să avem o preocupare mult mai scăzută pentru Europa și pentru frontul de est”.

G. C.: *Totuși, din declarațiile de până acum ale noii administrații nu reiese o „decuplare” de Europa, ci, dimpotrivă, o strângere a relațiilor.*

A. L.: Așa e, dar, în analiza întregii situații, va trebui să ne uităm pe fond, la acțiuni și decizii concrete, fiindcă la nivel de declarații e ușor să faci unele frumoase. Cum spun tot americanii, „the words are cheap”. E ușor să dai declarații frumoase. În momentul în care lucrurile se vor degrada, Europa nu are altă cale - și Macron a spus destul de deschis lucrul acesta - decât să rediscute cu Rusia pe zona de securitate. Macron n-a spus asta degeaba, ci pentru că, dacă s-ar ajunge la un confort în materie de securitate în relația cu Rusia, n-ar mai fi așa de mare nevoie de America. Or, în condițiile astea, Rusia va vrea ceva. Ce va vrea Rusia? Cu siguranță va vrea să mențină o zonă de influență în țările din est. Până unde se va duce zona aceea? E greu de spus. Un detaliu pe care l-am aflat și eu relativ recent ar putea să ne dea un indiciu: există la Kremlin o comisie prezidențială pentru relațiile Rusiei cu ceea ce numesc ei „vecinătatea apropiată”, altfel spus, cu țările din fosta Uniune Sovietică. Interesant este că în această categorie sunt trecute și țările baltice. Deci rușii practic n-au acceptat în mod semnificativ că au pierdut definitiv țările baltice, chiar dacă acestea sunt membre UE și NATO. Nu înseamnă neapărat că le vor ocupa militar, problema este până unde și în ce fel vor să-și extindă zona de influență.

G. C.: *Zona aceasta de influență pretinsă de Rusia ar putea include, la un moment dat, și România?*

A. L.: Nu cred că România va intra neapărat în această zonă. Dar să nu uităm că sunt politicieni germani care ne-au sfătuit în repetate rânduri să avem o altă atitudine față de Rusia. Dacă ne aducem aminte, au fost și diverse declarații ale unor europeni, dintre care una foarte interesantă a fost cea a lui François Hollande, care, știind că nu mai candidează, își putea permite să spună lucrurile de-a dreptul. El a afirmat că „am făcut o mare greșală că am extins Uniunea în est, pentru că, uite, avem probleme cu aceste țări”. De asemenea, unii politicieni germani, au spus, evident neoficial, că „extinderea UE în Est ne-a stricat relațiile cu Rusia”. Deci, asta e realitatea, nu cea din declarațiile oficiale. Altfel, avem de-a face cu tipul acela de viziune asupra lumii în care vedem lumea așa cum am vrea noi să fie, nu cum este ea de fapt.